

Adrian MIHALACHE

Mitul pe scenă

„Romanul nu este făcut pentru scenă, dar orice poate fi reprezentat pe scenă”, spunea Jean Vilar. Deci nu doar romanul poate fi „înscenat”, ci și poemul, tratatul sau epopeea. După ce am văzut o dramatizare a *Capitalului* de Marx, nu ne mai miră nimic, nici chiar încercarea temerară a lui Dragoș Galgoțiu de a pune în scenă, la Teatrul Odeon, cea mai veche scriere cunoscută, ampla **Epopee a lui Ghilgamesh**.

Reprezentarea miturilor pe scenă ridică însă niște probleme speciale. Noi avem acces la miturile grecești prin poemele lui Homer, pe care le citim rar, dar mai ales prin lucrările dramatice ale clasicilor greci. Or, acestea au apărut tocmai atunci când credința a lăsat loc îndoielii, iar ritualul a fost înlocuit de confruntarea dialectică. De-a lungul timpului, mari dramaturgi ca Shakespeare, Racine, Molière, O'Neill, Giraudoux, Anouilh sau Brecht vor relua aceste mituri în prelucrări care să pună în lumină obsesiile vremurilor lor. Asupra miturilor grecești s-a practicat frecvent și asiduu demitizarea. Credințele, cât timp inspiră fervoare religioasă, nu se lasă aduse pe scenă, ca piese de teatru propriu-zise, deoarece acestea implică mai mult dezbaterea rațională decât emoția indubitabilă. Episoade biblice ca *Patimile*, *Irozii* etc. au fost reprezentate ca ritualuri complementare celor desfășurate în biserici, și nu ca alternative teatrale la ceremoniile religioase. O excepție o constituie Racine, care a dramatizat episoadele *Esther* și *Athalie*, după o lungă perioadă de reculegere, care i-a întrerupt activitatea dramaturgică. În aceste lucrări, primează, însă, poetul; dramaturgul era mai la largul lui atunci când scria *Phedra*.

Wagner a încercat să revitalizeze, pe scenă, miturile germanice, într-o manieră solemnă și fastuoasă. Muzica singură salvează de la ridicol o intrigă puerilă de telenovelă. Patrice Chéreau a fost primul care a avut curajul să spună cu glas tare ceea ce lumea nu îndrăznea nici măcar să gândească. A aborda, în epoca modernă, mitul cu respect și reculegere te împinge să faci ușor pasul greșit de la sublim la ridicol.

Dragoș Galgoțiu a scris el însuși versiunea teatrală a lui *Ghilgamesh*, fără să recurgă la un condei de meserie. A recuperat poezia, dar a ratat dramaturgia. Textul este dens, se pretează rostirii frumoase, dar scenariul este stufos și opintit. Greșeala este că un personaj – *Orbul*, interpretat cu râvnă de Gabriel Pintilei – ne spune mereu ce urmează să se întâmple, apoi noi vedem ceea ce am aflat deja de la el. Sunt mari insertii retorice, în care diverse zeități ne relatează mituri cosmogonice. Ritualuri solemne (căsătoria), frumoase în sine, parazitează acțiunea. Totuși, fiorul dramatic esențial rămâne. Relația dintre *Ghilgamesh* (eroul civilizator) și *Enkidu* (sălbaticul inițiat la civilizație) este admirabil redată. Tudor Aaron Istodor nu are încă anvergura cerută de un personaj ca Ghilgamesh, pare mai curând un *Făt-Frumos* în luptă cu zmeii, dar, în scena întâlnirii cu Enkidu, acesta revenit de dincolo de mormânt, se întrece pe sine. Este de apreciat că regizorul pune în valoare complexitatea relației dintre cei doi, fără să cadă în tentația facilă a integrării ei în cultura gay. Istvan Teglás este admirabil în rolul lui *Enkidu*. Expresivitatea

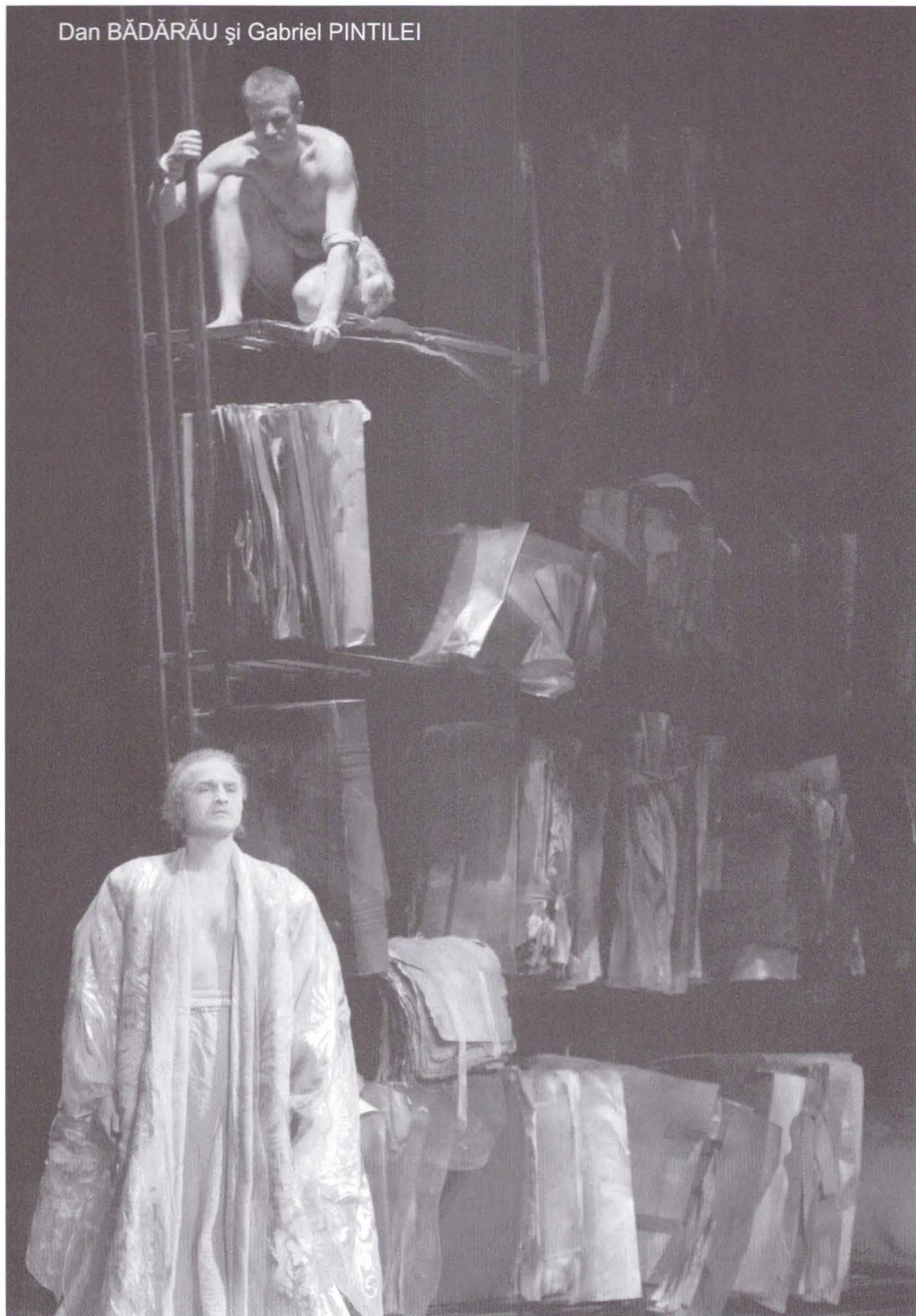
Tudor Aaron ISTODOR, Ionel MIHĂILESCU și Mugur ARVUNESCU

sa corporală este bine pusă în valoare de coregrafia Silviei Călin, dar actorul nu se mărginește la ea. Are intonația justă, prezența puternică, intră bine în relație cu celelalte personaje, nu doar cu Ghilgamesh. Astfel, inițierea lui de către *Shamhat* (foarte bine interpretată de Meda Victor) este una dintre scenele cele mai reușite din spectacol. Actorii au făcut un mare efort să asimileze un text dificil și s-au achitat în general bine de ingrata sarcină. Oana Ștefănescu în *Nimsun*, Camelia Maxim în *Ereshkigal* sunt nevoite să povestească enorm de mult, iar ele surmontează dificultatea de a menține trează atenția publicului, în ciuda caracterului expozitiv al monologurilor. Dar Constantin Cojocaru, în rolul lui *Utnapishtim*, un fel de Noe, reușește mai mult. Inflexiunile mai naturale, mai vibrante de emoție împlânzesc lungul său text și fac ca intelectul spectatorului să fie mai relaxat și mai receptiv.

Scenografia lui Andrei Both amintește, prin panourile transparente, de cea din *Portretul lui Dorian Grey*. Acolo reconstitua stilul *Arts and Crafts*, aici se inspiră din arhitectura ziguratelor. Costumele Doinei Levintza sunt, cum era de așteptat, pe cât de originale, pe atât de adecvate. Alexandru Rădvan este autorul unor sculpturi inventive, care arată că marele său talent nu are nevoie, pentru a se impune, de manifestări provocatoare cum au fost cele din recenta sa expoziție „cu cântec”. Statuile lui Rădvan nu sunt pur decorative, ele „joacă” în spectacol, după principiile biomecanicii de la Tatlin și Meyerhold citire. Ionuț Kivu face o demonstrație de om-mecanism în rolul *Taurului Ceresc*, care ne rămâne în amintire. Nu putem detalia – memoria fiindu-ne debordată – multiplele contribuții de valoare din acest spectacol. Puțin cam fastidios, dar făcut cu artă și meserie, este un eveniment artistic de înaltă ținută. Rămâne întrebarea dacă miturile fondatoare trebuie reprezentate cu respect și solemnitate, sau cu degajare și inventivitate.

Dan BĂDĂRĂU și Gabriel PINTILEI

Tudor Aaron ISTODOR și Ana ULARU

